

Lesbrief 43 Jezus als contemplatieleraar

door Kim Nataraja

In de volgende lesbrieven zou ik graag enkele fragmenten uit *'Journey to the Heart'* met jullie willen delen. Dit boek is gebaseerd op lezingen, die door verschillende sprekers gehouden zijn tijdens de cursus *'Roots of Christian Mysticism'*. Deze eenjarige cursus van 30 wekelijkse bijeenkomsten vond vier jaar geleden plaats en werd verzorgd door mijn echtgenoot Shankar en mij onder de paraplu van de WCCM in het Christelijke Meditatiecentrum te Londen. Het doel van *'Journey to the Heart'* (het boek en de cursus) is mediteerders in onze traditie en andere belangstellenden in de Christelijke mystiek in te leiden in het rijke gedachtengoed dat zich door de eeuwen heen voortbeweegt. Daarbij gaven wij het woord aan toonaangevende spirituele leiders als stapstenen op de weg. Het lezen van het boek wordt in hoge mate beschouwd als een spirituele ontdekkingstocht; het is in de eerste plaats niet bedoeld om informatie te krijgen, maar het lezen ervan wordt meer gezien als een groeiproces door kennis te nemen van de wijsheid van deze leraren. Ik hoop dat je door deze fragmenten de smaak te pakken krijgen het hele boek te lezen.

Laurence Freeman begint het boek door ons mee te nemen naar de bron van het contemplatief gebed, Jezus. Hij doet dit niet door bepaalde passages uit de Schrift aan te halen, zoals in het verleden gedaan is, maar door te laten zien hoe Jezus onderricht geeft en wie hij in wezen is, waaruit blijkt dat hij een contemplatieleraar is.

Laurence begint zijn overwegingen met het verhaal van Maria en Martha: "Jezus komt bij Martha en Maria, twee zussen, op bezoek. Het zijn vrienden van hem. Martha, die het actieve leven belichaamt, verwelkomt hem in huis, terwijl Maria, die het contemplatieve leven symboliseert, aan zijn voeten zit en naar zijn woorden luistert. De tekst vermeldt dat zij zit en daar blijft zitten. Martha echter wordt afgeleid door haar vele taken en ontpopt zich als een soort huistiran door in klaagzang uit te roepen naar Jezus: "Heer, kan het u niet schelen dat mijn zuster mij alles alleen laat doen? Zeg haar mij te helpen!"

Martha is duidelijk het hoofdpersonage of de antiheld in dit verhaal. De gewone lezer identificeert zich en sympathiseert met haar. Wie heeft zich bij tijd en wijle niet gevoeld zoals zij? Ze heeft geen prettige bui, maar ze wordt niet veroordeeld door Jezus – of door de verteller of de lezer – omdat ze zo overduidelijk lijdt, eenzaam, boos, paranoïde en overbelast is. Ze voelt zich verlaten. Haar ego is bedroevend opgezwollen en ze denkt dat alles om haar draait. Als we de multitasking Martha nog een taak zouden moeten geven wanneer ze in de hemel is, dan zou dat de patroonheilige van stress moeten worden, waarvan ze alle klassieke symptomen laat zien. Toch probeert ze, achter het zelfdrama, alleen maar een goede maaltijd neer te zetten, gastvrij te zijn. Waarom vraagt ze Maria niet rechtstreeks om hulp? Waarom berispt ze Jezus en wordt ze de enige leerling uit het Evangelie die hem vertelt wat te doen? Deze vragen maken het verhaal op een bepaald niveau van schriftlezing leerzaam voor ons door ons inzicht te geven in de 'morele betekenis' ervan. Hoe helpt het verhaal ons ons eigen gedrag te begrijpen? Op een dieper spiritueel niveau, echter, hebben we niet te maken met psychologie, maar met de uiterste ordening van onze menselijkheid. De twee zussen vertegenwoordigen niet alleen de twee persoonlijkheidstypes, maar de twee helften van de menselijke ziel. Dit ligt verborgen in de manier waarop Jezus op Martha reageert.

Eerst legt hij Martha kalm en vriendelijk uit, dat ze behoorlijk buiten zichzelf is. Hij zegt haar naam tweemaal om haar tot zichzelf te laten komen. Nu leert ze, hopen we, naar hem te luisteren net als Maria. Hij zegt: "Martha, Martha, wat maak je je bezorgd en druk over veel dingen." Jezus wijst haar niet terecht, maar diagnosticeert haar probleem door aan te geven hoe vervreemd ze is geraakt van haar andere zelf, haar zuster. Hij vertelt Martha dat ze

onhanteerbaar gestrest is geraakt door haar vele taken, terwijl “slechts één ding nodig is.” Hij omschrijft dit ene ding niet nader. Maar, het ‘ene ding’ is ongetwijfeld één te worden, het verdeelde zelf, dat haar woedend en heftig maakte, te re-integreren. Vervolgens verdedigt hij de contemplatieve dimensie van het leven, die routinematig aangevallen wordt door de activistische kant van het verdeelde zelf omdat het nutteloos, niet productief en zelfzuchtig zou zijn. Deze primaire eenheid van de ziel, het evenwicht en de harmonie tussen actie en contemplatie, bepaalt het gehele patroon en de toon van het leven. Als dit ontbreekt dan is elk aspect van het leven gefragmenteerd. In religieuze termen: theologie, gebed, aanbidding zijn door deze innerlijke verdeeldheid alle gebrekkig. Zonder de contemplatieve dimensie degenerereert het geloof uiteindelijk tot ideologie en sociale conformiteit. Meer algemeen gezegd: de menselijke geest verwordt tot eenzijdigheid, onevenredigheid en disharmonie. Jezus zegt iets tegen Martha dat misschien verkeerd begrepen wordt: *“Maria heeft het beste deel gekozen, en het zal haar niet ontnomen worden.”* Hij zegt eigenlijk dat zijn op de eerste plaats komt en dan pas doen. En dit bepaalt de kwaliteit en de doeltreffendheid van al onze acties.

We komen niet te weten hoe Martha hierop reageert. Brengt ze haar armen in wanhoop omhoog en gaat ze weg met slaande deuren, of wordt ze plotseling kalm en doet ze wat ze in eerste instantie had moeten doen en dat is Maria vragen haar te helpen? Het zou de test geweest kunnen zijn voor het werk van Maria. Als zij had gezegd: “Nee, ik contempleer, laat me met rust”, dan zou ze hebben laten zien dat haar werk niet authentiek is. Als ze was opgesprongen en geholpen had, dan zou dit in evenwicht zijn met haar andere kant. Martha’s vergissing, die zowel door culturen en religies als door individuen gemaakt is, bestaat eruit dat ze er niet aan dacht dat Maria ook aan het werk was.

We zijn allemaal Martha en Maria. Onze onevenwichtigheid wordt hier door Martha vertegenwoordigd. Zij laat een universeel probleem zien. Het enige wat nodig is, is de twee helften van onze ziel bij elkaar te brengen in vriendschap en evenwicht. Er zijn vele manieren waarop we dit kunnen doen. Het belangrijkste is natuurlijk het werk dat Maria doet te heroveren – Martha was de waarde van de non-activiteit van Maria vergeten: hoewel het lijkt alsof Maria niets doet, werkt en luistert ze en is ze aandachtig en stil.

Het verhaal toont ons Jezus als contemplatieleraar, die begrijpt en onderricht dat heelheid sacraal evenwicht en integratie is. Jezus onderwees dit niet alleen in woorden, maar door zijn voorbeeld. We zien dat hij zich, vooral in het Evangelie van Lucas, herhaaldelijk terugtrekt uit de hectiek van het leven, zijn prediking, genezing en reizen en naar rustige plaatsen gaat om alleen of met een paar leerlingen te bidden. (Lc 6:12 *(In die dagen ging Hij naar het gebergte om te bidden, en bracht er de hele nacht door in gebed tot God)*, Lc 9:18 *(Eens was Hij aan het bidden, alleen zijn leerlingen waren bij Hem)*, Lc 22:39 *(Hij verliet het huis en ging volgens zijn gewoonte naar de Olijfberg, en zijn leerlingen gingen met Hem mee)*) Als er geen balans was geweest in zijn leringen en zijn handelingen, dan zou zijn lering geen gezag hebben gehad. De Christelijke identiteit is zonder meer gebaseerd op deze autoriteit.”

Laurence Freeman OSB